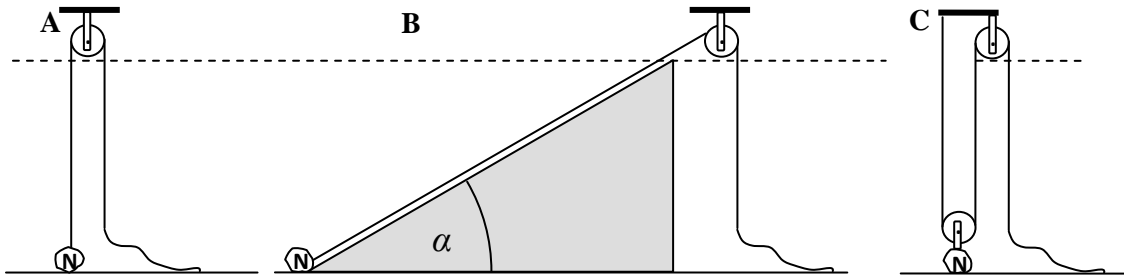

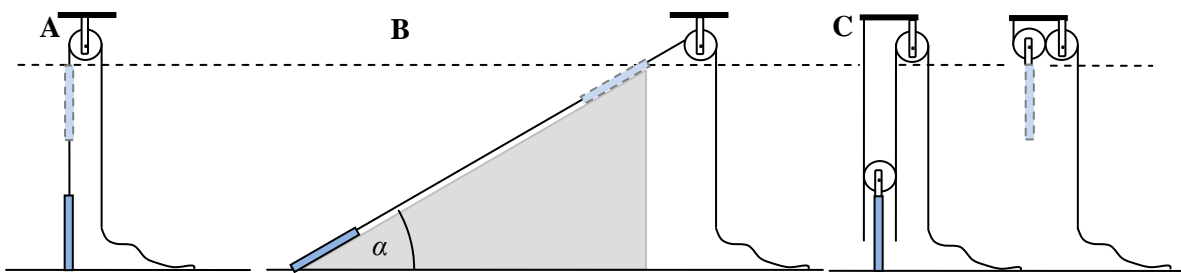
Fyzikálna olympiáda
 53. ročník, 2011/2012
 krajské kolo kategórie C
 zadanie úloh

1. Jednoduché stroje

V zábavnom parku sa deti pristavili pri expozícii jednoduchých strojov. Zaujali ich tri zariadenia na dvíhanie telies, ktoré stáli vedľa seba (obr. C–1): A – pevná kladka, B – naklonená rovina s uhlom sklonu $\alpha = 30^\circ$ s kladkou, a C – kladkostroj.

Obr. C–1

Obr. C–2

Na dvíhacie zariadenia sa dali pripevniť dve rôzne telesá (v obrázku označené N): guľa s hmotnosťou $m_1 = 1,0$ kg a dlhý úzky homogénny valec s dĺžkou $l = 0,70$ m a s hmotnosťou $m_2 = 3,0$ kg. Obidve telesá máme zdvihnúť pomocou každého z troch jednoduchých strojov do rovnakej výšky $h = 2,2$ m (prerušovaná čiara na obrázku) nad vodorovnú rovinu podložky.

Polomer gule v porovnaní s výškou h je zanedbateľný. Valec s dĺžkou l dvíhame medzi dvomi krajnými polohami, ako je to znázornené na obr. C–2. Trenie v sústave považujeme za zanedbateľne malé.

Dvíhanie gule:

- Určte silu F , ktorou treba pôsobiť na voľný koniec lana pri rovnomernom dvíhaní gule pomocou zariadení A, B a C?
- Určte dĺžku L lana, ktoré prejde rukami dvíhajúceho človeka pri zdvihnutí gule do výšky h v jednotlivých prípadoch.
- Určte prácu W vykonanú pri zdvihnutí gule na jednotlivých zariadeniach do výšky h . Výsledné hodnoty porovnajte.

Dvíhanie valca (hmotnej úsečky):

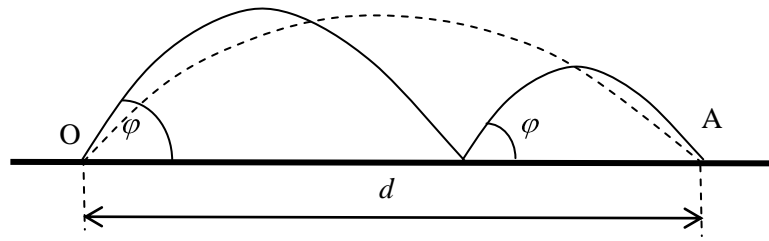
- Určte silu F , dĺžku L lana, ktoré prejde rukami človeka a prácu W vykonanú pri dvíhaní valca do výšky h rovnako ako v prípadoch a), b), c)? Výsledky pre prácu v jednotlivých prípadoch porovnajte a rozdiely zdôvodnite.

Každú z úloh riešte všeobecne a potom pre dané hodnoty a $g = 9,8 \text{ m}\cdot\text{s}^{-2}$. Hmotnosť lana a kladiek neuvažujte! Povrch naklonenej roviny je veľmi hladký. Trenie v osiach kladiek, ako aj hmotnosť kladiek sú zanedbateľné.

2. Bejzbal

Keď hráč bejzbalu hodí loptičku zo zadného poľa, loptička sa zvyčajne ešte pred dopadom do vnútorného poľa odrazí od zeme (obr. C–3).

Predpokladajme, že uhol φ , pod ktorým sa loptička odrazila od zeme, je rovnaký ako uhol, pod ktorým ju predtým hodil hráč v poli. Rýchlosť v_{02} loptičky po odraze od slabo pružnej plochy ihriska má však polovičnú veľkosť v porovnaní s rýchlosťou v_{01} dopadu loptičky na plochu ihriska.

Obr. C–3

- Loptička je vždy hodená z bodu O rovnakou začiatočnou rýchlosťou v_0 . Určte uhol φ , pod ktorým hráč musí hodiť loptičku, aby po jednom odraze od zeme dopadla vo vzdialenosti d (bod A), v akej by loptička dopadla bez odrazu pri hode rýchlosťou v_{01} pod uhlom $\alpha = 45^\circ$.
- Určte pomer $p = t_1/t_2$ času t_1 letu loptičky do bodu A bez odrazu k času t_2 letu loptičky do bodu A s odrazom.

Plochu ihriska považujte za vodorovnú rovinu.

Pomôcka: $\sin 2\alpha = 2 \sin \alpha \cos \alpha$, $\sin^2 \alpha + \cos^2 \alpha = 1$.

3. Plávajúca kocka

Homogénna plná plastová kocka s objemom V a hustotou $\rho_p = 950 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-3}$ pláva vo vode s hustotou $\rho_v = 1000 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-3}$.

- Určte pomer $p_1 = \frac{V_{p1}}{V}$ objemu V_{p1} časti kocky ponorenej vo vode a celkového objemu V kocky.

Pomer p_1 vyjadrite v percentách.

- Na vodu nalejeme s olej hustotou $\rho_o = 900 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-3}$. Predpokladáme, že olej sa s vodou nepremieša a rozhranie medzi olejom a vodou je vodorovné. Kocka pláva v tomto prostredí, pričom množstvo oleja je také, že kocka je celá pod povrchom oleja. Určte pomer $p_2 = \frac{V_{p2}}{V}$ objemu V_{p2} časti kocky ponorenej vo vode k objemu V kocky. Pomer p_2 vyjadrite v percentách.

- Určte pomer $p_{22} = \frac{\Delta V_p}{V}$ po priliatí oleja, kde $\Delta V_p = V_{p1} - V_{p2}$. Pomer p_{22} vyjadrite v percentách.

Vysvetlite, prečo sa kocka po priliatí oleja z vody čiastočne vynorí. Porovnajzte celkovú silu F_{v1} vztlaku, ktorý pôsobí na kocku v prípade a), a celkovú silu F_{v2} vztlaku, ktorý pôsobí na kocku v prípade b).

4. Zmes vody a ľadu

V dokonale tepelne izolovanej nádobe zmiešame ľadovú triešť (malé kúsky ľadu) s hmotnosťou $m_L = 100 \text{ g}$ a teplotou $t_L = -10^\circ \text{C}$ s vodou s teplotou t_v . Určte hmotnosť m vody tak, aby po vytvorení teplotnej rovnováhy látok v nádobe pri normálnom atmosférickom tlaku mali zostávajúci ľad a zostávajúca voda v nádobe rovnakú hmotnosť.

- Opíšte fyzikálny model možného priebehu tohto procesu.
- Úlohu riešte pre tieto prípady:
  - teplota vody $t_v = 7,0^\circ \text{C}$,
  - teplota vody $t_v = 3,0^\circ \text{C}$,
  - teplota vody $t_v = 5,0^\circ \text{C}$.

Opíšte zmeny, ktoré nastali v jednotlivých prípadoch.

Hmotnostná tepelná kapacita vody je $c_v = 4,2 \text{ kJ}\cdot\text{kg}^{-1}\cdot\text{K}^{-1}$, hmotnostná tepelná kapacita ľadu je $c_L = 2,1 \text{ kJ}\cdot\text{kg}^{-1}\cdot\text{K}^{-1}$, hmotnostné skupenské teplo topenia ľadu je $l_T = 3,4 \times 10^5 \text{ J}\cdot\text{kg}^{-1}$, teplota topenia sa ľadu $t_T = 0,0^\circ \text{C}$.

---

53. ročník Fyzikálnej olympiády – Úlohy krajského kola kategórie C

Autori úloh: Mária Kladivová (1), Ľubomír Konrád (2), Ľubomír Mucha (3, 4)

Recenzia: Ivo Čáp, Daniel Kluvanec

Redakcia: Ľubomír Mucha

Slovenská komisia fyzikálnej olympiády

Vydal: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2012